

Umhverfissvottað

21. desember 2016

KYNNINGARBLAÐ Sérefni | Ajax

Einfalt og traust umhverfismerki

Svanurinn er umhverfismerki sem íslensk fyrirtæki og vöruframleiðendur geta tekið upp að uppfylltum skilyrðum. Það var sett á fót fyrir um 20 árum en að því standa Norðurlöndin fimm. Svanurinn er að sögn Kristínar Lindu Árnadóttur, forstjóra Umhverfisstofnunar, dæmi um vel heppnaða samvinnu þar sem helstu sérfræðingar Norðurlandanna á sviði umhverfismála koma saman og búa til traust merki.

Hvernig kom það til að þú fékkst áhuga á umhverfismerkjum?

„Þegar ég flutti að heiman og byrjaði að kaupa inn upp á eigin spýtur fór ég fyrst að skoða þvottaefni, sérstaklega þar sem ég og maðurinn minn erum bæði með mjög viðkvæma húð. Ég byrjaði að kaupa Svansmerkt þvottaefni og upp frá því hófst samband mitt við Svaninn sem er nú orðið langt og ánægjulegt,“ segir Kristín Linda Árnadóttir sem í dag gegnir því hlutverki að vera formaður norræna umhverfismerkisráðsins sem hún segir afar skemmtilegt.

Hvað felur Svansvottun í sér?

„Svansvottun felur í sér að skoðaður er allur framleiðsluferill vörunnar eða þjónustunnar og vottað að fyrirtækið uppfylli kröfur sem miða að því að lágmarka umhverfisáhrif í öllum stigum virðiskeðjunnar. Kröfurnar eru sérsníðnar að hverjum vöru- og þjónustuflokki og taka því á þeim þáttum sem eru mikilvægir í hverjum flokki fyrir sig.“

Af hverju ætti að velja Svansmerkt?

„Þegar ég sem neytandi vel Svansmerкта vöru get ég treyst því að ekki sé verið að selja mér ofnæmisvaldandi ilmfeni, hormónaraskandi efni og míkroplast. Við höfum öll mikið að gera og þetta er eins einfalt og hugsast getur. Neytendur geta jafnframt treyst því að á bak við merkið séu einir fremstu sérfræðingar Norðurlandanna á þessu sviði sem leggja gríðarlega mikla áherslu á áreiðanleika og að standa undir trausti viðskiptavina.“

Umhverfismerki eins og Svanurinn og Blómið eru að sögn Kristínar Lindu gæðastimplar. „Svansmerkið hefur það markmið að auðvelda neytendum og fyrirtækjum að velja umhverfisvænsta kostinn og lofar neytendum því að merkið megi einungis finna á umhverfisvænstu vörum og þjónustu á markaðnum. Rekstur merkisins er gegnsær og auðvelt er að finna

Umhverfismerki eru að sögn Kristínar Lindu gæðastimplar sem auðvelda neytendum að velja umhverfisvænsta kostinn. MYND/GVA

upplýsingar um hvaða kröfur vottaðar vörur og þjónusta þurfi að uppfylla. Merkið er tekið út af óháðum þriðja aðila og kröfurnar eru hertar reglulega.“

Hvað skilyrði þurfa fyrirtæki/vörur að uppfylla til að hljóta vottun.

„Það fer eftir vöru- eða þjónustuflokknum, en yfirleitt er tekið til þátta eins og orkunotkunar, vatnsnotkunar, úrgangsmýndunar og efnanotkunar ásamt öðrum þáttum sem eru mikilvægir fyrir tiltekinn vöru- eða þjónustuflokk. Á sama tíma þarf umsóknaraðilinn að sýna fram á að hann uppfylli kröfur um gæðastjórnun, gott starfsumhverfi og virkni vörunnar.“

Hvað eru mörg fyrirtæki með vottun hér á landi?

„Í dag eru

34 fyrirtæki með Svansvottun á Íslandi, 32 þjónustufyrirtæki og tvö framleiðslufyrirtæki. Þjónustufyrirtækin eru prentsmiðjur, ræstipjónustur, hótél, veitingarekstur og ráðstefnurými. Framleiðslufyrirtækin eru annars vegar Undri sem er með vottaða penslasápu og SORPA bs. sem er með vottaða metangasframleiðslu.“

Hversu margar Svansmerktar vörur eru í boði á Íslandi?

„Í dag eru um 6.000 Svansmerktar vörur og þjónusta skráðar til sölu á Íslandi. Á vefsíðunni svanurinn.is má fletta upp í glænýjum vörulista Svansins og sjá hvaða vörur fást á Íslandi.“

Er merkið bara notað á Norðurlöndum.

„Merkið er einungis gefið út af skrifstofum Svansins

á Norðurlöndunum en er þó nokkuð þekkt af neytendum í norðanverðri Evrópu. Nokkuð er um að fyrirtæki sem framleiða fyrir norrænan markað sæki um Svaninn þrátt fyrir að starfsemin sé utan Norðurlandanna.“

Á heimasíðu Umhverfisstofnunar kemur fram að þjónustufyrirtæki séu duglegust að sækja um vottun hér á landi. Hafið þið skýringu á því?

„Þær eru líklega tvær. Önnur skýringin er sú að ríkið hefur aukið áherslu á vistvæn innkaup og sett sem skilyrði í viss útboð að þjónustufyrirtæki sem skipt sé við séu Svansvottuð. Það útskýrir til dæmis að miklu leyti fjölda prentsmiðja og ræstingarþjónustufyrirtækja sem eru vottuð. Hin ástæðan er sú að mikið af þeim vörum sem við neytum á Íslandi er innflutt

og framleiðsla hérlendis á vörum sem gætu fengið Svansvottun er lítil.“

Í hvaða landi er notkun merkisins útbreiddust?

„Flest leyfi eru gefin út í Svíþjóð, en þar er einnig fjölmennasta skrifstofa Svansins. Hins vegar er þekking á merkinu mjög útbreidd á Norðurlöndunum og sýna markaðsrannsóknir að yfir 90 prósent neytenda á Norðurlöndunum þekkja merkið.“

Mættum við Íslendingar gera betur þegar kemur að framboði á vottuðum vörum?

„Úrval á vottuðum vörum, bæði Svansvottuðum og Blómsvottuðum, hefur aukist verulega á síðustu árum samhliða því að umhverfisvitund hefur aukist í samfélaginu og eftirspurn eftir umhverfisvænum kostum hefur aukist. Við hjá Umhverfisstofnunum erum ótrúlega ánægð með þróunina á síðustu árum þó að sjálfsgöðu megi alltaf gera betur.“

Hversu áreiðanlegt er merkið?

„Það er vottað skv. ISO 14024 og er þar af leiðandi á meðal áreiðanlegustu merkja á markaðnum. Alls eru um 25 merki í heiminum sem flokkast sem viðurkennd merki samkvæmt Alþjóðlegu umhverfismerkjasmáttökunum (GEN) og þar af eru örfá sem eru á markaði í Evrópu. Áreiðanleikinn er einnig tryggður með því að allar umsóknir eru yfirfarnar og samþykktar af óháðum þriðja aðila.“

Hvernig er eftirliti með merkinu háttátt?

„Umhverfisstofnun fer með eftirlit á leyfishöfum á Íslandi og eru úttektir gerðar árlega. Ásamt því þurfa þjónustufyrirtæki að skila ársskýrslum til Svansins þar sem teknar eru fram helstu lykiltölur svo sem orkunotkun, úrgangsmýndun, vatnsnotkun og efnanotkun. Starfsmenn Svansins hafa einnig leyfi til að koma í fyrirvaralausar úttektir sjái þeir ástæðu til.“

Eiturefnalausar og vottaðar vörur

Ajax hreingerningavörur eru löngu orðnar vel þekktar hér á landi. Ajax er með virka formúlu sem fjarlægir óhreinindi með auðveldum hætti. Ajax vörur eru umhverfisvænar, sumar hafa Svansmerkingu en aðrar Evrópublómíð. Vörurnar þurfa því að uppfylla strangar kröfur sem uppfærðar eru reglulega.

Birgitta Stefánsdóttir, sérfræðingur hjá Umhverfisstofnun, var spurð hvaða munur væri á þessum tveimur merkingum, Svaninum og Evrópublómínu. Hún segir merkin að mestu alveg sambærileg enda bæði vottuð umhverfismerki þar sem tekið er tillit til alls lífsferils vörunnar. „Evrópublómíð er rekið af ESB og eru kröfur fyrir hvern vörflokk settar með sérstakri ákvörðun framkvæmdastjórnar en Svanurinn var stofnaður af Norrænu ráðherranefndinni og er því samnorrænt verkefni. Bæði merk-

in þróa sérstök viðmið fyrir vörflokka og Ajax fellur þar undir alhliða hreinsiefni. Það fer yfirleitt eftir því hvaða markaði fyrirtæki sækjast eftir hvort þau ákveða að sækja um Svaninn eða Blómíð,“ útskýrir Birgitta.

Þegar hún er spurð hvað felist í slíkri merkingu, svarar hún: „Slík vottun þýðir að varan þarf að uppfylla strangar kröfur sem uppfærðar eru reglulega og ná til alls lífsferils vörunnar. Þannig er bæði hugað að efnatöku, umbúðatöku, áhrifum á heilsu manna og líf-

ríki sjávar o.s.frv. Þegar kemur að hreinsiefnum er mest áhersla lögð á efnatöku þar sem þar geta áhrifin á umhverfið og heilsuna verið nokkur, sérstaklega þegar um er að ræða vöru sem getur endað í hafinu eins og gólfhreinsiefni.“

Birgitta segir að framleiðandinn þurfi að sanna að hann uppfylli kröfur um efnatöku, umbúðatöku, gæði, lágmarks orkunotkun í framleiðslu og flutningi og vinnuskilyrði svo eitthvað sé nefnt um þær kröfur sem gerðar eru til

slíkra merkinga. „Eftir að framleiðandi hefur skilað öllum gögnum sem sýna fram á að hann uppfylli kröfurnar fara aðilar frá Svaninum/Blóminu í eftirlit til að tryggja að framleiðslan sé í samræmi við þau gögn sem hefur verið skilað,“ greinir hún frá og heldur áfram:

„Eins og kom fram hér að ofan er mikil áhersla lögð á efnatöku þegar um er að ræða vottun á hreinsiefnum, bæði með það í huga að efnin hafi ekki neikvæð áhrif á heilsu manna og að þau hafi ekki neikvæð áhrif á lífríkið.

Bæði merkin banna því mörg skaðleg efni sem eru leyfileg í slíkum vörum innan ESB auk þess sem notkun annarra efna er lágmarkuð. Dæmi um efni sem eru lágmarkuð eru t.d. rotvarnarefni, litarefni og ilmefni þar sem sum þeirra geta verið skaðleg. Merktar vörur eru því eiturefnalausar. Það þýðir hins vegar ekkert endilega að aðrar óvottaðar vörur séu með eiturefnum, en maður getur allavega verið viss þegar maður velur þessi merki, þau eru þannig gæðastimplar,“ segir Birgitta.

» Ajax hreinlætisvörur eru með umhverfisvottun, sumar með Svansvottun og aðrar með Evrópublómíð.

Umhverfisvottanir tryggja gæði

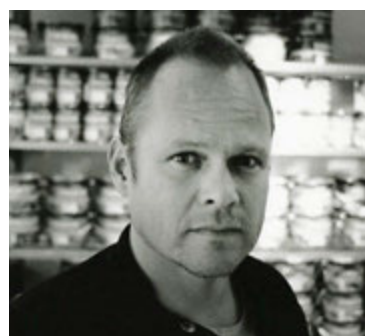
Sérefni býður upp á breitt vöruúrval af málningarefnum, skrautefnum og verkfærum. Í umhverfisstefnu Sérefnis er lögð áhersla á umhverfisvænar vörur og hefur fyrirtækið einsett sér að vekja athygli á umhverfisvænum kostum í málningargeiranum.

„Sérefni hefur, ásamt öðrum áhugasömum fyrirtækjum, tekið virkan þátt í umhverfisverkefni Svaninum í samvinnu við Umhverfisstofnun,“ segir Ómar Gunnarsson, framkvæmdastjóri Sérefnis. „Margar af okkar vörum bera viðurkenndar alþjóðlegar umhverfisvottanir, svo sem Svaninn, Evrópublómíð og Bláa fuglinn sem er merki sænsku astma- og ofnæmissamtakanna,“ upplýsir Ómar.

Hann bendir einnig á að Sérefni sé aðili að Vistbyggðaráði en tilgangur þess sé að vera leiðandi vettvangur á sviði sjálfbærrar þróunar við skipulag, hönnun, byggingu, rekstur og viðhald mannvirkja á Íslandi.

Í fararbroddi í umhverfismálum

Ómar segir markmið Sérefnis í umhverfismálum endurspeglast í valinu á vörumerkjum í versluninni. „Mörg þeirra, til dæmis Nordsjö, Sikkens og International, tilheyra málningar- og efnaefnirættu AkzoNobel sem verið hefur í fararbroddi efnaefnirættu í umhverfismálum. Árum saman hefur það verið efst í sjálfbærnisvísitölu DowJones, sem er fremsti mælikvarði í heimi fyrir sjálfbærni

Ómar Gunnarsson, framkvæmdastjóri Sérefnis. MYND/AUÐUR ÓMARSDÓTTIR

fyrirtækja,“ segir Ómar og útskýrir að til að komast á þann lista þurfi sífellt að huga að þróun efna til að bæta vistsporið og stuðla þannig að bjartari framtíð.

Umhverfisvænt er ekki umhverfisvottað

Ómar segir æði algengt að sölu aðilar og framleiðendur málningar auglýsi vöru sína sem umhverfisvæna án þess að þriðji aðili votti það. „Því hefur viðskiptavinurinn einungis orð framleiðandans fyrir því að varan uppfylli kröfur um umhverfisvænt efni. Hættan er að viðskiptavinurinn geri

ekki greinarmun á fullyrðingum um umhverfisvæna vöru og alþjóðlegum umhverfisvottunum og vinni því jafnvel gegn markmiðum slíkra vottana,“ segir hann. Svansvottunin tryggir hins vegar margt fleira en minna leysiefnainnihald, því til að vinna sér inn og halda vottuninni þurfi framleiðandinn stöðugt að bæta vöruna í samræmi við hertar kröfur frá ári til árs.

„Sífelld minna leysiefnainnihald skiptir miklu máli en einnig þarf að gæta að gæðum til að öðlast umhverfisvottun, t.d. verður málning að þekja vel svo minna þurfi af henni, málningin þarf að endast vel svo ekki þurfi að mála oft og umbúðir verða að vera umfangslitlar og endurnýtanlegar. Svansvottunin og aðrar alþjóðlegar vottanir tryggja því bestu hugsanlegu gæði málningarinnar,“ útskýrir Ómar. Hann bendir á að umhverfisvottuð Nordsjö-málning hafi haft yfirburði í tveimur stórum samanburðarprófunum á Norðurlöndunum (Bäst i Test og STV Plus) á þessu ári.

Vottað en ekki dýrara

Það er algengur misskilningur að umhverfisvottuð málning sé

Nordsjö málningin hlaut viðurkenninguna Bäst i test á þessu ári.

dýrari en önnur málning að sögn Ómars. „Þó svo að umhverfisvottun skili sér í yfirburða gæðum er verið fullkomlega samkeppnis-

hæft og sambærilegt við óvottaða málningu. Það er því alls engu að tapa með því að velja vottaða málningu.“

Hlutirnir gerast hægar en fólk vill

Bjartmar Oddur Þeyr Alexandersson er formaður Ungra umhverfissinna, frjálsra félagasamtaka sem stofnuð voru árið 2013. Félagið var stofnað svo rödd unga fólksins fengi að heyrast í umræðunni um umhverfismál og heimsótti félagið framhaldsskóla landsins í haust og ræddi umhverfismál við nemendur. Félagið vinnur að aukinni þekkingu um umhverfismál, gegnsæi og breyttum verkferlum.

„Það fyrsta sem fólk þetta er hug þegar það heyrir orðið „umhverfissinni“ er einhver sem hlekkjar sig við krana hjá álfyrirtæki. Þetta orð hræðir fólk. Ungir umhverfissinnar snúast hins vegar ekki um neinar öfgar. Við gerum okkur grein fyrir því að við erum neytendur en spyrjum hins vegar hvernig við getum minnkað skaðann orlítið og haft minni áhrif á umhverfi okkar,“ segir Bjartmar Oddur Þeyr Alexandersson, formaður Ungra umhverfissinna. Hann segir að rödd unga fólksins verði að fá að heyrast í umræðunni um umhverfismál. Ungt fólk sé afar meðvitað um umhverfið og hlutirnir gerist of hægt.

„Í haust keyrðum við hringinn í kringum landið og heimsóttum alla framhaldsskóla og sveitarstjórnir og ræddum um umhverfismál á þeim svæðum. Það gekk mjög vel. Það er mikil umhverfisvitund, sérstaklega hjá ungu fólki, en það er eins og það vanti pólitískan vilja til að framkvæma það sem fólk er að hugsa. Hlutirnir gerast miklu hægar en fólk vill. Við þurfum hins vegar að gera eitthvað strax því afleiðingarnar af því að gera ekki neitt geta orðið miklu dýrari,“ segir Bjartmar.

„Við heyrðum á framhaldsskólanemum að þeim finnst þetta sjálfsagður hlutur og þeir

skilja í raun ekki af hverju það er ekki verið að gera meira. Tæknin er til staðar og vandamálið er til staðar en enginn gerir neitt. Þetta er enda óþægileg umræða fyrir marga. Það spila miklir hagsmunir inn í alla umræðu um umhverfismál og stórfyrirtæki sem eiga allt undir, til dæmis því að allir noti olú, eru gífurlega öflugur þrýstihópur. Við teljum að umhverfisráðherrar í síðustu stjórn um hafi ekki verið að stíga þau skref sem eru nauðsynleg. Samþykktin á leitinni á Drekasvæðinu er eitt dæmi. Ungir umhverfissinnar standa nú fyrir undirskriftasöfnun til að hvetja þau fyrirtæki sem vinna að olúleit á Drekasvæðinu til þess að hætta því. Ef við sækjum þessa olú erum við að þverbrjóta þá samninga sem Ísland skrifaði undir í París. Ungir umhverfissinnar eru þó ópólitísk samtök, enda hefur umhverfið enga pólitík. Við þurfum öll að lifa hvort sem við stöndum til hægri eða vinstri.“

Bjartmar segir Ungra umhverfissinna vinna með félagsamtökum um umhverfismál um allan heim. Þá stefni félagið að því að geta veitt fyrirtækjum ókeypis ráðgjöf um hvað þau geti gert fyrir umhverfið. Félagið vilji vinna að aukinni þekkingu á umhverfismálum, til dæmis í grunn-

Bjartmar Oddur Þeyr Alexandersson, formaður Ungra umhverfissinna, segir ungt fólk undrast að ekki sé meira gert hér á landi í umhverfismálum. MYND/ERNIR

skólum, og að meira gegnsæi.

„Fólk veit til dæmis ekki í rauninni hvar hlutirnir sem það er að flokka, raftæki, pappi, plast og fleira, enda. Svo er auðveldara að vera slugsari og henda bara öllu í sömu tunnuna. Það er lítil hvatn-

ing til að endurvinnna því sá sem vill gera það, þarf að gera sér ferð í grenndargám eða á endurvinnslustöð eða borga fyrir sérstakar tunnur við heimilið. En fólk vill flokka og kenna krökkunum sínum að fara vel með umhverfið

og er hreinlega til í að borga fyrir það. Maður spyr sig af hverju þessu er ekki snúið við.“

Nánar má forvitnast um félag Ungra umhverfissinna á www.umhverfissinnar.is

Mannverk byggir fyrsta vistvottaða íbúðarhús á Íslandi

Mannverk hefur hafið innleiðingu á umhverfisvottunarkerfi Svansins og stefnir að frekari uppbyggingu vistvænna bygginga í framtíðinni.

Nánari upplýsingar á mannverk.is

M MANNVERK
FRAMKVÆMDIR
OG RÁÐGJÖF

UMHVERFISVOTTAD

Umhverfismerkin
Evrópublómíð og Svanurinn

HÓTEL RAÐASKRIÐA

UMSLAG

NAUÞHÓLL

SVANSVOTTUN ER FRAMTÍÐIN

Við hjálpum þér að fá vottun
Við höfum reynsluna

- Vertu fyrirmynd
- Hugsaðu um náttúruna
- Svansvottun er samkeppnisforskot

vkg@simnet.is
S. 897 3400

VKG RÁÐGJÖF

ELDHÚS OG MATSALIR LANDSPÍTALA ERU SVANSVOTTUÐ

Eldhús og matsalir Landspítala fengu Svansvottun fyrir rúmu einu og hálfu ári. Vottunin staðfestir að þjónustan uppfyllir strangar umhverfis- og gæðakröfur. Eldhúsið og matsalirnin tíu framleiða og selja 4.500 máltíðir á dag fyrir starfsmenn, gesti og sjúklinga spítalans.

Við það að fara í gegnum það ferli sem þurfti til að fá Svansvottunina náðist árangur sem skilar sér í betra umhverfi og auknum gæðum. Meðal annars hafði matarsóun stofnunarinnar minnkad um fjórutíu prósent frá árinu 2011 þar til Svansvottunin fékkst sem þýðir að tuttugu tonnum minna af mat var hent á ári hverju. Betur er farið með mat, skammtar aðlagðir og innkaup vel skipulögð.

Meira lífrænt ræktað hráefni er notað á spítalanum, boðið er upp á fjölbreyttan og hollan mat úr úrvals hráefni og framboð aukið af grænmeti. Minna plast og einnota vörur eru notaðar. Boðið er upp á margnota matarbox eða einnota

Matsalir og eldhús Landspítala eru með Svansvottun. MYND/VILHELM

pappabox og tréhnífapör fyrir gesti sem vilja taka með sér matinn. Plastlát heyrna nánast sögunni til. Notaðar eru sífellt fleiri umhverfisvottaðar vörur. Yfir 95 prósent ræsti- og þvottaefna eru umhverfisvottuð og allur hreinlætispapp-

ír, skrifstofupappír og serviettur. Sífellt stærra hlutfall fer til endurvinnslu af því sem til fellur í starfsemi. Flokkunarstöðvar eru í öllum matsölum og í eldhúsinu er flokkað í sex úrgangsflokka sem fara til endurvinnslu.